

Landbruget i 1910.

Af H. Hertel.

For dansk Landbrug har det nu afsluttede Aar unægtelig frembudt flere spændende Episoder, og til Tider kunde det synes, som om Atmosfæren var svanger med Uvejr. Aaret begyndte og sluttede med Valg i England. Som forstaaelig er, fulgtes de engelske Valgkampe med den største Interesse her i Landet, thi af deres Udfald vilde det jo i høj Grad afhænge, hvorledes Udsigterne for en Toldreform vilde stille sig i England, og næst dette Land er vel ingen Stat mere interesseret heri end netop Danmark. I Efteraaret meldtes der Stormvarsler for vor Udførsel af Smør til Storbritannien, og nu er Spørgsmaalet, om vi er vaagne og forstaaende nok til at faa Stormen til at lægge sig — thi endnu beror dette dog vist paa os selv. Maaneder igennem holdtes man i Spænding om, hvorvidt der til Nytaar 1911 vilde udbryde en Dampskibs-Fyrbøderstrejke, der kunde drage alvorlige Følger for vor Landbrugseksport over Vesterhavet med sig. Fra de tyske Karantæneanstalter kom i Foraaret uforudset og uventet Efterretningen om skærpede Foranstaltninger over for vor Udførsel af levende Kvæg, medførende Ulejlighed og Tab for os, og i Efteraaret modtog Landbruget Jobsposten om 4 Tilfælde af Mund- og Klovesyge: paa Valby Mark ved Slagelse og 3 Steder i Jylland.

De følgende Blade vil nu bringe mere eller mindre udførlige Meddelelser om ovennævnte Forhold og om andre af Aarets Begivenheder inden for Landbrugets forskellige Omraader, om Afsætningsvilkaar og Priser, om Høstudbytte og Arbejderforhold, om Husmandsbevægelsen og Udstykninger, om alle de forskellige Forhold, som udgør det danske Landbrugs Saga for Aaret 1910 og trods deres brogede Mangfoldighed dog tilsammen skaber et Helhedsindtryk af det Aar, der just nu er ebbet ud.

En Oversigt over Aarets landøkonomiske Forhold begynder naturlig med en Redegørelse for det vigtigste af dem alle: Høsten. Som sædvanlig skal der imidlertid her kun gives en kortfattet Oversigt — bygget paa statistisk Bureaus foreløbige Høstberetning —, idet der henvises til Afdelingschef *H. Hansens* i Tidsskriftets sidste Hæfte optagne Artikel om det forløbne Landbrugsaaars Vejrforhold og til Statskonsulent *K. Hansens* kommende Artikel om Planteavlen i 1910.

Rugens Mejning begyndte enkelte Steder alt i Juli Maanedes 3. Uge, og i Augusts første Dage var under straalende Sommervejr Høsten i fuld Gang. Men en Uge ind i August blev Vejret regnfuldt, og kun langsomt skred Høsten fremad i en 14 Dages Tid. I Maanedens sidste Uge fik paa de sydlige Øer mange Gaarde indhøstet, medens man i Nordjylland, ligesom mange Steder i Landets øvrige Egne, ikke fik det sidste Korn indbjerget før efter den 21. September, fra hvilket Tidspunkt det blev fortrinligt Høstvejr.

For Landet som Helhed har alle Sædafgrøderne givet Middelhøst eller derover.

Bedst var Vintersæden, og da navnlig Hveden, som baade hvad Kærneudbyttets Størrelse, Kvalitet og Vægt angaar var særdeles tilfredsstillende og ikke lidt over Middelhøst, særlig i de Egne af Landet, hvor denne Kornsort dyrkes i større Udstrækning. Rugens Mængdeudbytte var kun i Ringkøbing Amt under Middelhøst,

og Kvaliteten var over Middelhøst i alle Amter med Undtagelse af Bornholms Amt.

Vaarsædens Mængdeudbytte var for Landet som Helhed Middelhøst, Kvaliteten noget derover. Dette sidste gælder navnlig Bygget, medens Havren var den af de fire Kornsorter, der stod lavest. Blandsæd var, baade hvad Mængdeudbytte og Godhed angaar, lidt over Middelhøst. Bælg sædens Udbytte har som Helhed været Middelhøst, Boghvedens lidt derover.*)

Halmudbyttet var gennemgaaende ualmindelig lille, og dets Kvalitet blev delvis forringet under Høstens Regnperiode.

Rodfrugthøsten var i mere udpræget Grad end Sædhøsten over Middelhøst. Baade Kartofler, Foderroer og Sukkerroer gav som Helhed et stort Udbytte af gennemgaaende god Kvalitet. Den eneste Undtagelse dannes her af Bornholm, hvor Kartoffelhøsten slog fejl, medens Foderroerne ogsaa her var tilfredsstillende. Bedømmelsen af Rodfrugthøstens Udbytte er i ualmindelig Grad ensartet Landet over.

Det samme kan ikke siges om Høhøsten, om hvilken Dommen varierer stærkt. For Landet som Helhed anslaaes Enghøet til Middeludbytte, Agerhøet til lidt derover og begges Kvalitet til over Gennemsnit. — Hvad endelig Sommergræsningen angaar, var den Høstaarets Glanspunkt, fortrinlig Landet over og delvis udmærket.

Desværre har Plantesygdomme foraarsaget en Del Ødelæggelser i Fjor. Ifølge de af Professor, Dr. phil. *Kølpin Ravn* til Tidsskriftet givne Oplysninger har Vaarsæden været stærkt hjemsøgt af Rodbrand, der har været begunstiget dels af Nærings- og Kalkmangel, dels af Saa sædens ofte daarlige Kvalitet — en Følge af det næst-

*) Bornholm indtager en Særstilling med Hensyn til Sædhøsten, idet alle Afgrøders Kvalitet var ringere i denne Landsdel end i de øvrige Amter.

foregaaende Aars daarlige Høstvejr. Ligeledes har Runkelroer været stærkt angrebne af Rodbrand, der foruden Nærings- og Kalkmangel skyldes Faktorer som daarlig Vandafledning, for stærk Dækning, Skorpedannelse og ikke mindst Frøets daarlige Kvalitet. Kaalroer og Turnips har været usædvanlig stærkt angrebne af Kaalbrok-svamp, der nu har bredt sig til mange Egne, hvor man ikke før har bemærket den; Turnips har ogsaa været meget hjemsøgt af Bakteriose (Forraadnelse). Endelig har Kartoffelskimmel overalt gjort stor Skade, særlig i August Maaned eller lidt senere end sædvanlig.

Insektangreb har i Fjor, som i 1909, gennemgaaende ikke været ondartede. Vel var der — efter hvad Fru mag. scient. S. Rostrup har meddelt Tidsskriftet — Tilløb til at faa Sommeren 1905 med ødelæggende Insektangreb om igen: Kornets Blomsterflue, Bygfluen og frem for alt Fritfluen var usædvanlig tidlig paa Færde, og Kaalmøllene sværmede tæt, men Vækstforholdene har — takket være baade Naturen og Menneskene — været gunstigere i Fjor end den Gang. Saaledes var Vintersæden — undtagen paa lave og mangelfuldt afvandede Jorder — tidlig kraftig og modstandsdygtig, hvortil dels den milde Vinter, dels de almindelig anvendte mere vinterfaste Hvedesorter har bidraget deres. For Vaarsædens Vedkommende var Vejrforholdene gunstige for en tidlig Saaning og en god Fremvækst, og hvor man benyttede sig heraf, har Fritfluen ikke kunnet gøre nogen større Skade; hvor man derimod saaede senere (skønt tidlig i Forhold til andre Aar), dér har Fritfluen, Smælderlarven og Bygfluen i Forening med Tørke gjort megen Skade. Kaalroer og Turnips var ligeledes — rettidig saaede — saa langt fremme, at Randmøllarverne ikke kunde faa Bugt med dem. Det samme har rimeligvis ogsaa været Aarsag i, at Jordlopperne, naar undtages enkelte Egne, har gjort usædvanlig lidt Skade. Noget lignende gælder Larverne af Rapsjordloppen og Gulerodsfluen samt Kaalorme,

Glimmerbøssen og Bladrandbiller. Ogsaa Hvedemyggen har — skønt slem nok — gjort mindre Skade end i 1909. Kaalfluens Larve var i Løbet af Sommeren som Regel ikke særlig ondartet, men gjorde i Efteraaret megen Skade. Stankelbenslarver er i Nord- og Vestjylland optraadt meget ødelæggende, navnlig i Grønjordsafgrøder paa Mosebund. Knoporme har flere Steder gjort en Del Skade. Kløver- og Havreaal er optraadt som sædvanlig. Bladlus har været til Stede i stor Mængde og gjort ikke ringe Skade i de forskellige Afgrøder.

Kornmarkedet i 1910 undergik betydelige Svingninger. Aaret begyndte med høje Priser paa Hvede; i Januar var Prisen ca. 800 Øre pr. 50 kg, hvorefter den dalede jævnt, saaledes at man i Maj var nede paa 700 og i Juni paa 650 Øre. Til at begynde med kunde den ny Hvede kun sælges til ret smaa Priser, som dog efterhaanden bedre sig noget. En meget stor Høst i Nordamerika og gode Høstudsigter i Argentina svækkede imidlertid atter Markedet og medførte en Tilbagegang, der først fortog sig hen paa Efteraaret, da Frankrig optraadte som Køber af vor Hvede. Til dette Land, hvis Høst mislykkedes, er udført ret betydelige Mængder, saaledes at en synlig Knaphed har gjort sig gældende og strammet Priserne lidt. I Aarets første Halvdel var Byghandelen meget treven, da Udlandet paa Grund af det i 1909 høstede Bygs slette Kvalitet holdt sig stærkt tilbage. Da det ny Byg kom paa Markedet, viste det sig at være af jævn, god Kvalitet og tørt høstet, og der udviklede sig efterhaanden en livlig Eksportforretning, navnlig til Tyskland og Holland, og det har tilsyneladende tømt godt paa vore Beholdninger, saaledes at ogsaa denne Kornsort i Aarets sidste Maaneder var ret knap. Før Rugs Vedkommende begyndte Aaret med forholdsvis gode Priser, som imidlertid dalede jævnt, til den ny Høst kom frem. Prisen gik da noget op for i Løbet af Efteraaret at svinge lidt til begge Sider. Den ny Høst var god og navnlig var Kvalitetsvægten tem-

melig høj, men dansk Rug spiller i øvrig nu en forholdsvis ringe Rolle, idet Møllerne hovedsagelig bruger fremmed, nordtysk og sydrussisk, Rug. Ogsaa for Havre begyndte Aaret med ordentlige Priser, der imidlertid senere faldt. Der er i 1910 solgt dansk Havre til Sverige, og Grunden hertil maa formentlig søges i, at meget af den svenske Høst ødelagdes af Regn.

Foderstofmarkedet var i Aarets første 3—4 Maaneder ualmindelig fast med høje Priser. Saa indtraf der et ret pludseligt Omslag, Afsætningen tog kendelig af, Lagrene forøgedes og en meget betydelig Tilbagegang i Priserne indtraadte. Grunden til det aftagende Forbrug maa sikkert søges deri, at Landmændene laa inde med betydelige Lagre af Korn fra Høsten 1909, som ikke kunde holdes i Kondition og efterhaanden maatte anvendes til Foderbrug. Købet af Kraftfoder blev derfor indskrænket saa meget som mulig, og Købmændenes Lagre voksede saa betydelig, at den ny Sæson begyndte med fyldte Pakhuse og Ulyst hos Importørerne til at gøre ny Indkøb i Udlandet. Da saa Landmændene kunde holde Kreaturerne ude betydelig længere end sædvanlig — der var rigeligt med Græs og længe var Vejret ret sommerligt —, gik ogsaa Efteraaret hen med ringe Efterspørgsel efter og ret lave Priser paa Foderstoffer.

Majs har været forsømt i Fjor. Indførselen fra Amerika har ikke været betydelig, men Forbrugets Knapthed, en Følge af høje Priser, har heller ikke animeret til større Indførsel.

Paa Planteavlens Omraade har der ikke i 1910 fundet særlig fremtrædende Begivenheder Sted, men der er arbejdet videre paa de i de foregaaende Aar tilrettede Fremskridt. Efter Landhusholdningsselskabets Anmodning nedsatte »Danmarks geologiske Undersøgelse« i Foraaret et Udvalg for at søge at bringe et Samarbejde i Stand mellem Hedeselskabet, de samvirkende danske Landboforeninger, Statens Forsøgsvirksomhed i Plante-

kultur og Danmarks geologiske Undersøgelse angaaende landøkonomiske Jordbundsundersøgelser. Man enedes i Udvalget om Samarbejde paa forskellige Omraader og udtalte Ønskeligheden af, at der iværksættes landøkonomiske Jordbundsundersøgelser i følgende Retninger: Mergelundersøgelser, Undersøgelser til Bestemmelse af Jordens Kalktrang, Jordbundsundersøgelser i Forbindelse med Markforsøg, Undersøgelser af Mose-, Kær- og Dyndjorder samt Undersøgelser vedrørende magre Sandjorders Benyttelse. En nærmere Redegørelse for Udvalgets Arbejde vil antagelig senere blive offentliggjort her i Tidsskriftet. Endvidere kan det nævnes, at de Undersøgelser til Bestemmelse af Jordens Kalktrang, der er foretagne af et af de samvirkende danske Landboforeninger nedsat Udvalg, tyder paa, at en for Praktis brugbar og simpel Fremgangsmaade er funden — i hvert Fald at den paagældende Fremgangsmaade kan yde gode Bidrag til en saadan Bestemmelse. Endelig bør fremhæves, at Selskabet »Danske Landboforeningers Frøforsyning« i de faa Aar, det har bestaaet, har vokset sig saa stærk, at det i 1910 har kunnet anlægge i Roskilde et fuldt moderne Renseri og Tørreri for Frø og andre Sædevarer (Anlægs kapital henved 100,000 Kr.), og at det nu vil forsøge at oparbejde en Eksport af danske Sædevarer.

»De danske Sukkerfabriker«s ny Roesukkerfabrik ved Sakskøbing begyndte Virksomheden i Efteraaret. Det samlede Roereal — den ny Fabrik og Anlæg af Roebaner paa Fyn — blev i Fjor forøget med ca. 35 pCt. Der har været megen Tale om at anlægge — uafhængig af »De danske Sukkerfabriker« — en eller to ny Sukkerfabriker paa Sjælland, men endnu vides det ikke, om Planen vil kunne gennemføres.

Hvad Kvægavlen angaar, har Handelen i det hele været god, særlig for den gode Kvalitet, der jo altid hævder sin Stilling. Dette har indvirket paa Priserne paa Avlsdyr, der i Jylland har været lidt bedre end i

1909 og 1908 — der handlede mere paa Ungskuet i Fredericia i 1910 end i Aarhus i Forfjor —, derimod var paa Øerne Handelen med Avlsdyr mindre livlig i Aarets første Halvdel, men hen paa Efteraaret blev den langt bedre og Priserne helt gode. I Avlsforeningernes Udvikling har der været Stagnation — paa Fyn og i Jylland har der endog været nogen Nedgang i Tallet — ligesom der ogsaa har været Stilstand inden for Kontrolforeningerne, hvad der formentlig staar noget i Forbindelse med det Forslag om Statsunderstøttelsens Formindskelse, som blev stillet af det af Landbrugsministeriet nedsatte »Husdyrlovsudvalg«.

Udførselen af Kvæg er stegen, den var ca. 140,000 Stkr. eller ca. 10 pCt. mere end i 1909. Udførselen af Kød har været ca. 16 Mill. kg eller ca. 1½ Mill. kg mere end Aaret forud. Eksporten af Avlsdyr til Rusland har været større end sædvanlig, og den 1901 stiftede »Forening til Fremme af Landbrugets Udførsel« har sikkert sin Andel heri, idet den i de senere Aar har reklameret en Del i Rusland. Saaledes sendte Foreningen for et Par Aar siden til alle russiske Landboforeninger til Uddeling blandt deres Medlemmer en Pjece om jyske Heste, rødt og jysk Malkekvæg, forfattet af Statskonsulenterne *J. Jensen, Mørkeberg og Appel*. Med »Det forenede Dampskibsselskab«s Baade er der i Fjor afgaaet til Rusland 1 Hest, 69 Tyre, 270 Køer, 401 Kvier, 73 Kalve, 5 Faar og 38 Svin eller ialt 857 Stkr. (af Kvæget var 155 Stkr. fra Sverige). Statskonsulent *Appel* har meddelt, at der, fornemlig paa Randers- og Horsensegnen, blev ópkøbt til Østersøprovinserne ca. 100 Stkr. jyske Kvier i Alderen 1—2 Aar, dels drægtige og dels nylig løbne, til Priser fra 150—300 Kr., hvilket gennemgaaende var 50—100 Kr. over den Pris, de kunde hente herhjemme.

Af Korthornstyre blev der ogsaa i Fjor hentet nogle i Ejdersted til Sydvestjylland. Paa Grund af Frygten for »den lollandske Syge« har Indførselen af Jerseykvæg næppe været saa stor som i de nærmeste Aar.

Efter at Mund- og Klovesygen ikke har vist sig her i Landet siden 1904, da den optraadte ret heftig i Stevns, viste Farsoten sig den 25. November hos en Parcellist paa Valby Mark nær Slagelse. Hvorledes Sygdommen er kommen, ved indførte Foderstoffer og disses Emballage eller ved tyske Handelsmænd, er ikke oplyst. Selvfølgelig blev der straks gaaet frem med den Strænghed, som Sygdommens Smittefarlighed nødvendiggør, Besætningen blev slaaet ned, Duerne og Fjerkræet blev dræbte, og Udførselen af Kvæg, Faar, Geder og Svin fra Sjælland blev forbudt saa vel i levende som i dræbt, men dog endnu ikke slagtemæssig Tilstand. Øens Afspærring varede til den 23. December. I December meldtes om et Par ny Tilfælde, nu i Jylland, nemlig i Nærheden af Kolding, Aarhus og Hammel. Denne Gang fulgte Regeringen et nyt Princip, for saa vidt den kun lod et større Distrikt afspærre, men i øvrig gik man ogsaa her resolut og kraftig frem, alle Kreaturerne paa de smittede Gaarde blev nedslaaede og til Hjælp ved Afspærringen blev der stillet Militær til Raadighed for den stedlige Politimyndighed. Man tør være forvisset om, at naar Regeringen ikke har spærret hele Jylland af, har den haft god Grund til at antage, at Tyskland ansaa de trufne Foranstaltninger for betryggende og derfor ikke vilde tage Forholdsregler mod os.*) Ofte hører man den Opfattelse udtalt, at Tyskland optræder mere rigoristisk over for Danmark end over for andre Lande. Denne Opfattelse er urigtig, Danmark har tværtimod visse Forrettigheder, hvad Kvæghandelen angaar, som vi maa sætte Pris paa — saaledes er Indførselen af levende Kvæg til Tyskland helt forbudt fra forskellige Lande, som t. Eks. Sverige, Holland og alle oversøiske Stater. Det er sikkert uheldigt at fremkomme

*) I mange Egne af Tyskland er Sygdommen meget udbredt. Udbryder der Mund- og Klovesyge i en Besætning, maa den ikke forlade Stalden — om Nedslagning er der ikke Tale — og det nærmest liggende Distrikt, i Almindelighed en Kommune, bliver afspærret.

— som det ret ofte sker herhjemme — med uberetigede Udfald mod en god Handelsforbindelse og sikker Køber, som Tyskland i Virkeligheden maa siges at være.

Det vakte ikke ringe Opmærksomhed, da der i Efteråret kom Meddelelse om, at det var tilladt et Wiener-Firma at indføre levende Kvæg fra Danmark, og at den tyske Regering paa Anmodning fra østrigsk Side havde tilladt, at Kvæget paa visse Betingelser maatte føres gennem Tyskland. Det lød jo ret mærkeligt, at Østrig-Ungarn, der i 1909 udførte ca. 100,000 Stkr. levende Kvæg til Tyskland foruden en Del til Italien og Schweiz, skulde være nødsaget til selv at hente Kvæg fra et saa fjærnt Land som Danmark. Efter hvad Veterinærkonsulent *Arup* har oplyst, er det den i de senere Aar af Østrig over for Serbien førte Toldpolitik, der har bevirket, at Østrig nu trænger til billige Kødvarer — tidligere fik det ca. 80,000 Stkr. Kvæg og ca. 180,000 Svin aarlig fra Serbien, men denne Tilførsel er nu omtrent standset. Hr. *Arup* har imidlertid ikke stor Tillid til, at Danmark vil se sin Fordel ved at erstatte Serbien som Leverandør af billige Kødvarer, »thi saa længe Østrig kan staa sig ved at udføre Kvæg til Tyskland (hvor Kødpriserne er højere end i Østrig-Ungarn) og endog til Schweiz, er det sandsynligt, at ogsaa vi endnu dér vil finde et bedre Marked end i Wien, selv om vi undgaar Tuberkulinprøven og dermed forbundne Udgifter.« — Tør man imidlertid af den nu opnaaede Transittilladelse for dansk Kvæg gennem Tyskland til Østrig tage Varsel om, at Gennemførelstilladelse til Schweiz — for saa vidt en saadan ønskes fra schweizisk Side — vil kunne faas for vort Kvæg, er der Grund til at glæde sig over, hvad der alt er opnaaet.

Udførselen af Heste er atter stegen i 1910, den var ca. 26,500 Stkr. eller ca. 4000 Stkr. større end i Forfjor. I det store og hele har der sikkert været rigtig gode Forhold for den jyske Hesteavl, Afsætningen har været livlig og Priserne gode. Imidlertid gaar det Hestene

som Menneskene, de er ikke saa gode som de burde være, og da Opkøberne er villige til at betale endnu højere Priser end de gængse for Varer, der tiltaler dem, er der al Grund til yderligere at arbejde for Kvalitetens Fremgang. Da det sikkert i Berlin, Hamborg og andre af de tyske Storstæder gaar som i København, hvis Hestebestand fra 1903 til 1909 er gaaet lidt tilbage (fra 12,500 til 12,200), maa der altsaa være en voksende Efterspørgsel efter Heste fra visse Næringsveje og vel særlig fra det tyske Landbrugs Side. — Ogsaa for den lettere Hesteavl har Aaret været godt. Efterspørgselen har været bedre og Priserne højere end i ikke faa af de forudgaaende Aar, saa at sige alt af fuldaarigt, der havdes til Salg, er bortsolgt, og endog $3\frac{1}{2}$ aarige Heste er revne bort til forholdsvis høje Priser. »Opdrættet af lettere Heste — skriver Statskonsulent *Schwarz-Nielsen* til Tidsskriftet — menes derfor enstemmig for Tiden at være indbringende.«

For Svineavlen har Aaret været udmærket, uden særlige Sygdomsuheld, med forholdsvis lave Priser paa Korn og usædvanlig høje Flæskepriser, fremkaldte af formindsket Import af Flæsk (særlig fra de Forenede Stater) til England. Svinet er absolut det Husdyr, der har givet størst Indtægt i 1910. Man maa derfor forbavses over, at Svinebestanden ikke er stegen mere, end Tilfældet er. Aarsagen hertil ligger vel i, at Landmændene ikke rigtig har stolet paa, at de høje Priser vilde holde sig længe nok til at komme det næste Kuld Svin til Gode, og de har derfor ofte sendt de unge Søer til Slagterierne for at faa de høje Priser for dem i Stedet for at holde dem tilbage til Opdrætning. Vor Flæskeudførsel var i 1909 ca. 95 Mill. kg, hvoraf ca. $1\frac{1}{2}$ Mill. kg var fersk Flæsk; i 1910 udførtes omtrent den samme Mængde, men det ferske Flæsk er gaaet ned til omtrent $\frac{1}{3}$ af Mængden i 1909, medens der for Bacon o. lign. er en Stigning med omtrent tilsvarende Vægtmængde.

Antallet af Svineavlscentre er gaaet lidt tilbage, fordi de Statsudvalg, som har med denne Sag at gøre, har bedømt dem strængere end ellers, men Kvaliteten af Centrene Avlsdyr er i Fremgang, og Salget fra Centrene har været meget godt.

Arbejdet inden for de 3 Forsøgsstationer, hvis Virksomhed følges med levende Interesse, er i 1910 fortsat efter den engang vedtagne Plan. Den sjællandske Forsøgsstation er flyttet fra Bjernedegaard til Bregentved.

Afsætningen af Faar og Væddere har været tilfredsstillende til gode, dog ikke usædvanlig høje Priser. De bekendte og anerkendte gode Faarestammer har let kunnet sælge ud. Faareavlsforeningernes Antal var ved Aarets Udgang omtrent som i Forfjor, nogle er op-hævede, men erstattede ved nyoprettede.

Fjerkræavlens har haft et godt Aar, Ægudførelsen har været ca. 20 Mill. Snese mod ca. 19 Mill. Snese i 1909, og Ægpriserne har været usædvanlig høje. Konsulent *W. A. Kock* har i sin sidste Aarsberetning henledet Opmærksomheden paa, at medens England i en Række Aar har været den største Importør af Fjerkræprodukter i Verden, er det nu overfløjet af Tyskland. Opdræt af Vinterkyllinger og Fedning vinder mere og mere Interesse herhjemme, og kommer vi til engang at kunne udføre godt fedet Fjerkræ, vil vi sandsynligvis kunne finde et godt Marked for dette i Tysklands Storbyer. Dansk Andels Ægeksporthandel er begyndt at udføre Æg til Tyskland, og det vil jo være ønskeligt, hvis vi fremtidig kan sende en Del af vore Æg hertil og ikke udelukkende til England. I det forløbne Aar har Kontrollen med de enkelte Dyrs Ydelse, og dermed Regnskabsføringen, vundet stærk Indpas i de smaa Landbrug. Desværre kom der ogsaa i 1910 mange kolera-smittede russiske Gæs hertil, særlig i August og September Maaneder, de blev spredte rundt om i Landet og har smittet ikke blot Gæs, men ogsaa mange Høns (særlig blev Glostrup- og Taastrupegnen stærkt hjem-

søgt). Paa det sjællandske Delegeretmøde vedtoges enstemmig en Resolution, der forlanger Indførselsforbud mod levende russiske Gæs.

Hvad Mejeribruget angaar, kom vist nok de færreste Mejerier op paa samme Mælkemængde som i Forfjor, idet Foderet var mindre godt og Roeavl en stor efter Høsten 1909. Dertil kommer, at Mælkeforbruget til et Pd. Smør har været noget højere end i 1909. Imidlertid var Smørprisen god i en stor Del af Aaret, saaledes at Gennemsnitsprisen i Landbrugsaaet 1909—10 naaede 103—04 Kr. eller omtrent som i 1907—08. Men desværre faldt Noteringen stærkt i Aarets sidste Maaneder, og fra England kom der stærke Klager over forskellige Forhold vedrørende vort Smør. Landbrugskonsulent *Harald Faber* har i sit fortræffelige, klare og vækkende Foredrag paa forskellige af Aarets Delegeretmøder klargjort Grunden til den herskende Misfornøjelse, og det maa haabes for Mejeribrugets og Landets Skyld, at Fejlene maa blive rettede. Forholdene paa Englands Markeder er jo nu ganske andre end for 20—30 Aar siden, da vort Smør erobrede sig Førstepladsen. Konkurrencen er bleven haardere, idet andre Landes Produktioner er gaaede stærkt frem, og Kundernes Fordringer stiger. Dansk Smør lader sig nu lettere erstatte, man finder sig ikke længere i de mildest talt uheldige Leveringsforhold, som forskellige Mejerier har gjort sig skyldige i, og opretholdes og forbedres vort Smørs Kvalitet ikke, forringes faktisk vor Stilling. Mejeribrugets Organisationer skal nu bestaa en alvorlig Prøve. En af Andelsbevægelsens Fordele maa jo søges deri, at den formaar at underordne Interessenternes private Interesser under den store Fællesinteresse og at forvandle Massen til en Organisme med fælles Optræden. En Fællesinteresse har Mejerierne i Indførelsen af Kvalitetsbetaling, som forskellige Mejerier hidtil har modsat sig, fordi den strider mod deres private Interesser, men som er en nødvendig Betingelse for Fremgang i Smørrets

Kvalitet. Spørgsmaalet om Kvalitetsbetaling har været stærkt fremme i 1910. Allerede i 1908 fremsatte Statskonsulent *Hørlyck* følgende Forslag: Smørret bedømmes enten i Smøreksportørernes Kældere eller paa faa centrale Steder, og Bedømmelsen udføres af Dommerhold paa lignende Maade som ved vor mange Udstillinger. Efter denne Bedømmelse sker Tillæg eller Fradrag i Prisen, og Handelen mellem Mejeri og Eksportør foregaar som hidtil med forskellige forud aftalte Grundpriser, men Mejerierne faar kun disse, hvis deres Smør ved Kvalitetsbedømmelsen opnaar Gennemsnit. Mejerier med Karakterer over Gennemsnit faar et til Karaktererne svarende Tillæg, medens Mejerier med Karakterer under Gennemsnit faar Afdrag beregnet paa samme Maade.

De samvirkende danske Mejeriforeninger er nærmest til at føre Sagen ud i Livet, og fra dem udgik da ogsaa den første Indbydelse til et Møde, som blev afholdt i København den 27. Juni, og som gav Stødet til Nedsættelsen af et Udvalg samt til Afholdelsen af en Række Møder omkring i Landet. Mejeriforeningerne har arbejdet energisk i denne Sag, og naar Kvalitetsbetaling for alt dansk Smør endnu ikke er gennemført, skyldes det, at Eksportørerne nødig vil anvende Tvang — man vil forsøge, og herpaa staar Sagen i Øjeblikket, at faa mindst 75 pCt. af Mejerierne til at melde sig frivillig. Man maa haabe, at dette maa lykkes, og at de hidtil modvillige Mejeribestyrere maa omvende sig, thi denne Sag er vel en Messe værd.

Hvad Smørudførselen angaar, var den i 1909 godt 89 Mill. kg, hvoraf ca. 2 Mill. kg i hermetisk Emballage. I 1910 har den antagelig været 88¹/₂ Mill. kg, hvoraf ca. 2¹/₂ Mill. kg i hermetisk Emballage, og den skulde saaledes være gaaet godt ¹/₂ Mill. kg tilbage. Samtidig er imidlertid Flødeudførselen forøget fra 10.2 Mill. kg i 1909 til henimod 15¹/₂ Mill. kg i 1910, og denne Opgang repræsenterer en Smørmængde paa ca. 1¹/₂ à 1³/₄ Mill. kg. Mælkeudførselen er ganske vist

gaaet ned fra 12 til 8 Mill. kg, men til denne Nedgang svarer der kun ca. $\frac{1}{6}$ Mill. kg Smør. For Eksporten som Helhed — Smør, Fløde, Mælk — kan man altsaa fra 1909 til 1910 regne med en Opgang paa ca. $\frac{3}{4}$ Mill. kg Smør.

For Osteproduktionen har Aaret været daarligt. Oste-lagrene har været overfyldte, Efterspørgselen mindre og Priserne ret smaa. Dog kunde man spore en Bedring sent paa Efteraaret. Det er jo mulig, at Kaseinproduktionen, der er i Stigning, kan komme til at virke noget regulerende ind paa Produktionen og derved paa Osteprisen.

Fra 1. Maj ophørte *Burmeister & Wain* med at fremstille Centrifuger og dermed ophørte en Industri, Selskabet havde drevet i 30 Aar. Det er trist, at Fremstillingen af en dansk Centrifuge, som var et udmærket Arbejde, derved er ophørt. Af Kølemaskiner blev der anskaffet mange i 1910, og efter at Afkølingsforholdene har været drøftede saa stærkt, som Tilfældet har været, vil Anskaffelsen formentlig stige yderligere i Aar. Ogsaa Malkemaskinerne har vundet en Del Udbredelse i Fjor, men heri vil der nok ske en Standsning, da det synes, at man efter længere Tids Benyttelse ikke er saa tilfreds med dem som i Begyndelsen.

Det lykkedes ikke i den forløbne Rigsdagssamling at faa vedtaget Lovbestemmelser om Vandmængden i dansk Eksportsmør, men man tør sikkert gaa ud fra, at saadanne vil blive vedtagne i indeværende Samling.*) Som et kraftigt Middel til Forebyggelse af Eksport af Smør med over 16 pCt. Vand vedtoges det paa »Danske Mejeriers Smørmærkeforening«s Generalforsamling den 1. Juni at bemyndige Bestyrelsen til efter Samraad med *Harald Faber* at gennemføre den af ham fremsatte Tanke om Offentliggørelse af Navnene paa de Mejerier, om hvilke det er konstateret, at de har eksporteret Smør

*) I ikke mindre end 11 Lande er der ved Lov eller paa anden Maade truffet Bestemmelser om en Grænse for Vandmængden i Smør.

med for meget Vand. Og i »Andelsbladet« for den 10. Juni offentliggjordes Navnene paa 6 Fælles- og 3 Andelsmejerier, der havde gjort dette.

Den Stilhed, der i 1909 mærkedes i Handelen med Landbrugs-Maskiner og -Redskaber, begyndte at vige i Fjor, og ifølge de større Forhandleres Udtalelser til Statskonsulent *Birk* har der endog i enkelte Grene af Maskinforretningen fundet et betydeligt Salg Sted. Dette gælder i første Række om Motorer, Halmpressere og Vitriolsprøjter, dernæst om Radsaamaskiner, Tærskværker og Høstmaskiner. Saavel hvad Motorer som Høstmaskiner angaar, foregaar der for Tiden en Forskydning i Salget, der for de førstes Vedkommende viser sig deri, at der anskaffes forholdsvis flere Benzinmotorer end tidligere, for de sidstes deri, at Antallet af Bindere stadig er voksende i Forhold til Antallet af Selvaflæggere. Statskonsulent *Birk* antager, at Grunden til den første Forskydning maa søges i, at Benzinmotorerne er renligere end Petroleumsmotorerne og derved bedre bliver i Stand til at bevare den oprindelige Kraft, ligesom de uden Varsel er færdige til Benyttelse. De solgte Halmpressere har næsten alle automatisk Binding, hvad der jo er en Fordel, naar Pressen er indrettet saaledes, at man straks kan etablere Haandbinding, dersom den automatiske svigter. De sidste Aar har bragt 2 forskellige gode Halmpakkere frem, som særlig er bestemt til mindre Værker; begge er til Haandbinding, den ene binder med Bindegarn, den anden med almindelige Høstbaand. En anden Nyhed er Halmpressere, der baade kan presse til Eksport og til almindeligt Brug. Apparater til Roetransport er for Tiden i livlig Udvikling. Da Landhusholdningsselskabets Maskinudvalg i Efteraaret har foretaget Prøver og Undersøgelser med disse Apparater, vil de senere blive omtalte i en Beretning her i Tidsskriftet. Samme Udvalg har afholdt en større Prøve med Højbjergningsredskaber, en sammenlignende Prøve med Hestegange for at bestemme Nyttevirkningen

ved disse og har fortsat den i 1909 paabegyndte Undersøgelse af og Prøver med Redskaber, Maskiner og Fremgangsmaader, som kan lette Tærskearbejdet. Endelig har Udvalget forsøgsvis givet Adgang til Anmeldelse af Nyheder paa Maskinomraadet og har derved faaet Lejlighed til at foretage et større Antal enkelte Prøver, som det imidlertid vil føre for vidt at komme ind paa her. Teknologisk Institut har i 1910 foretaget en stor, sammenlignende Prøve med Motorer. Landhusholdnings-selskabet havde ogsaa planlagt en saadan Prøve, men da det vilde være uheldigt at afholde 2 parallelle Prøver, enedes man om, at Institutet overtog Prøvningen ogsaa af de Motorer, der var anmeldte ved Selskabet, saaledes at der kun blev een stor sammenlignende Prøve.

Fra 1.—15. Marts afholdtes paa Teknologisk Institut paa Initiativ af Forpagter *C. Bille*, Institutets Direktør *G. Gregersen* og Docent ved Polyteknisk Lærestanstalt *E. Thaulow* et Maskinkursus for yngre Landmænd. Det omfattede baade en Række Øvelser i praktisk Behandling af Maskiner og Motorer og en Foredragsundervisning. Under den praktiske Undervisning var Eleverne delte i Hold paa 8 Mand, og under en kyndig Lærers Vejledning beskæftigedes de med at adskille Landbrugsmaskiner samt Motorer, samle dem, indsætte Reservedele, rense og magasinere dem. Den teoretiske Undervisning omfattede Motor- og Transmissionslære, Materiallære, Landbrugsmaskinlære og Maskinbeskyttelse. Betalingen for Deltagelse i Kursuset var 20 Kr., og Eleverne skulde møde med Arbejdstøj og 2 Noteringsbøger. Ved Kursusets Begyndelse var der antaget 51 Elever, og et næsten lige saa stort Antal maatte afvises af Mangel paa Plads. Deltagerne kom fra hele Landet, flest dog fra Jylland, og de var væsentligst Gaardmænd, Forvaltere eller Underforvaltere fra større Gaarde samt Landvæsenselever. — Efter denne gode Begyndelse blev der nedsat et »Udvalg for Maskinkursus for Landmænd«, hvis Formand er Jægermester *Skov*,

Tybrind, og der er i Efteraaret udsendt Indbydelse til 4 Kursus i Tiden fra December 1910 til Marts 1911. Deltagelsen i et Kursus, der varer i 14 Dage, betaales med 30 Kr.

Den hjemlige mandlige Arbejdskraft synes i Fjor at have været tilstrækkelig de fleste Steder, og naar enkelte Egne undtages, har Lønnen ikke været stigende. Mere har det skortet paa kvindelig Arbejdskraft, men Klagerne over dens Utilstrækkelighed har dog været mindre end i de nærmest foregaaende Aar. Arbejdsforholdene har i det hele været forholdsvis rolige trods de ogsaa i det forløbne Aar udfoldede hæderlige Bestræbelser for at vække Mistro, Utilfredshed og overspændte Forhaabninger hos Landbrugets Arbejdere. I Efteraaret blev der dannet en ny Landsforening, »Landarbejdernes Fagforbund«, der bl. a. vil arbejde for: at Arbejdstiden indskrænkes til 8 Timer om Vinteren og højst 10 om Sommeren, at Daglønnen for en gift Landarbejder sættes til mindst 2 Kr. om Vinteren og 3 Kr. om Sommeren, at der indføres fri Kontrakter med kortere Opsigelsesfrister, lige Valgret, en Ordning af Jordspørgsmaalet, der er endnu stærkere præget af Henry Georges Teorier end Husmandsforeningernes Program er det o. s. v. »Eins bringt zu Ehren — sich zu wehren«, og for Arbejdsgiverne bliver det vel snart en Nødvendighed ogsaa at slutte sig sammen til Varetagelsen af deres Interesser. — Der var i Fjor indtegnet ca. 10,400 Arbejdere i »Sygeforsikringen for udenlandske Landarbejdere«, og langt de fleste af disse var sikkert Sæsonarbejdere. Tallet er ca. 1500 større end i 1909 og antagelig halvtredje Tusind større end i Forfjor. Af de fremmede Arbejdere anvendtes 9000 paa Øerne (omtrent Halvdelen paa Lolland-Falster) og 1500 i Jylland. Ikke alle de fremmede Arbejdere var beskæftigede ved Landbrugsarbejde, men ca. 650 af dem havde Tjeneste ved Teglværksarbejde og anden Gerning. Efter Hjemlandet fordelte »Vandrarbejderne« sig saaledes: 117 var fra tysk Polen, 1590

fra russisk og 8595 fra østrigsk Polen (Galizien), 125 kom fra Sverige, 108 fra Tyskland, 1 fra Norge, 5 fra Finland og 46 fra Italien. Stiller man Antallet af udenlandske Landarbejdere i Forhold til det hele Antal Landarbejdere her i Landet, finder man, at Procenttallet af fremmede Arbejdere var 3.8 pCt. Inden for de enkelte Landsdele er der dog her en stor Forskel: paa Lolland-Falster var Procenttallet 25.9, paa Øerne under ét 6.8 og i Jylland kun 1 pCt.*)

I Fjor var det 10 Aar siden, at Husmandsforeningerne i deres nyere Skikkelse begyndte at blive oprettede, og i Fjor gik (under den daværende Landbrugsminister, *Poul Christensens* Ægide) Administrationen af Bevillingerne til Præmiering af veldyrkede Huslodder og Rejseunderstøttelse til Husmænd over til Husmandsorganisationerne. Nu administrerer disse samtlige paa Finansloven givne Bevillinger til Fremme af det mindre Landbrug. Det maa haabes, at Organisationerne, der dog endnu er ret uøvede med Hensyn til større Administrationsforhold, paa tilfredsstillende Maade maa kunne røgte disse ikke ubetydelige Bevillinger.

I de 10 Aar har Husmandsforeningerne efterhaanden udvidet deres Virkefelt. Deres Formaal var oprindeligt rent landøkonomisk, som Landboforeningernes er det, idet de dog lagde særlig Vægt paa Bierhvervene. Men efter Dannelsen af de samvirkende jyske og de samvirkende sjællandske Husmandsforeninger, og under Ledelse af de 2 Samvirksomheders Formænd, d'Hrr. *Jørgen Nielsen*, *Viby*, og *Karl Hansen*, Bakkehuset, er Formaalet udvidet til at omfatte ogsaa sociale og politiske Formaal. Dette fremgaar saaledes af den Resolution, som »De samvirkende danske Husmandsforeninger« vedtog paa deres første Landsstævne i Odense den 18. og 19. Marts 1910. Resolutionen udtaler bl. a. Ønsket om, at Husdyrloven, som den »Klasselov« den er, maa blive ophævet eller

*) »Statistiske Efterretninger«, 1910, Nr. 12.

grundig revideret, og den fordrer Oprettelsen af et Landbrugsraad, der skal være raadgivende over for Statsmyndighederne i alle Landbruget vedrørende Forhold, og som skal bestaa af 11 Medlemmer, valgte af de samvirkende Husmandsforeninger og de samvirkende Landboforeninger saaledes, at den Organisation, der repræsenterer flest Medlemmer, vælger Flertallet. Da Husmændene er langt de talrigste, vil ved den forlangte Sammensætning Tyngdepunktet i Raadet snart blive flyttet over til Husmandsbruget, uagtet dette for vort Landbrug i økonomisk Henseende langt fra har den samme Betydning som de store Gaarde end sige Bøndergaardene. Endvidere kræver Resolutionen: lige og almindelig Valgret for alle fuldmyndige Mænd og Kvinder, Inddragelse af »de samfundsskabte Grundværdier til offentlig Eje gennem en Grundskyld«, en stærkt stigende Skala for Formue- og Indkomstskatten, Ophævelse af Finans- og Beskyttelsestold o. s. v. Ved Opstillingen af dette politiske og sociale Program vil det dog sikkert vise sig, at Ønsker og Haab som saa ofte før er ilet forud for Virkeligheden!

Overensstemmende med den af Husmandsforeningerne propagerede politiske Virksomhed opstillede de ved Amsraadsvalgene i Fjor Foraar Kandidater paa Sjælland og Fyn, og naar Københavns Amsraad undtages, fik de valgt Husmænd ind i de øvrige Amsraad. Og umiddelbart før Valgmandsvalgene til Landstinget i Efteraaret indeholdt »Husmanden«, der er »Organ for de samvirkende sjællandske, fynske, lolland-falsterske og bornholmske Husmandsforeninger« en Artikel, der var udarbejdet efter de bedste Mønstre: »Landstinget er Privilegiernes Ting. Det har hidtil været i Stand til at forhindre eller forkludre al sund demokratisk Lovgivning. Dets Sammensætning er en Haan imod Folkesuveræniteten, og dets Valgmaade er en Haan mod den almindelige Valgret o. s. v.«

Unægtelig er Husmandsbevægelsen for mange bleven noget af en Skuffelse. Det var en Skuffelse, da Foreningerne fra at være rent landøkonomiske Institutioner begyndte at optage politiske Spørgsmaal, og Skuffelsen voksede, efterhaanden som de politiske og sociale Formaal mere og mere skødes i Forgrunden.

Medens der i Aarene 1908 og 1909 var en ret kendelig Nedgang i Tallet af Udstykninger — og heri har sikkert Albertiaffæren og Bankkracket deres Andel —, har der været Fremgang i Fjor. Matrikulskontoret har villig meddelt Tidsskriftet, at der i Aarene 1907, 1908 og 1909 er indkommet henholdsvis ca. 9200, 8400 og 8200 Andragender om Udstykninger paa Landet, hvad der omtrent vil svare til det Antal Ejendomme, som er udstykkede. Tallet paa indkomne Andragender vil for 1910 antagelig vokse med ca. 800, saaledes at ca. 9000 Ejendomme paa Landet er blevet udstykkede i det nu forløbne Aar. Hvor mange selvstændige Husmandslodder (d. v. s. Huse med en Jordlod til Agerbrug) der er skabte ved disse Udstykninger, kan ikke opgives, kun saa meget er sikkert, at det er betydelig mindre end 9000, thi en stor Del af de ved Udstykningerne fremkomne Parceller er nemlig ganske smaa, blot beregnede til Byggeplads med Have. — I det forløbne Aar har Finansministeriet godkendt 6 ny Udstykningsforeninger, alle i Jylland, saaledes at der i Henhold til Lov af 6. April 1906 ialt er godkendt 18 Udstykningsforeninger i Jylland og 5 paa Øerne. Af Stats-Laanefonden er der i 1910 ydet 2 Foreninger Laan paa til sammen 61,000 Kr.

Inden for vort Landbrugs Foreningsvæsen (om hvilket det er sagt, at det var lettere at finde sig til Rette i Labyrinten paa Kreta end i det) har der ikke fundet mange Nydannelser Sted. Der er oprettet — og det er nyt, som sker sjældent nu — en ny Landboforening (i Vestjylland), endvidere er der dannet 6 Sammenslutninger af lokale Husmandsforeninger foruden en

hel Række stedlige saadanne; endelig kan nævnes af ny Foreninger: Selskabet til Køre- og Ridehesteavlens Fremme, Aalborgegnens Kartoffel-Eksportforening og Vestjysk Eksportforening, der særlig vil søge Udførselen af Fedekvæg fremmet og som alt tæller over 800 Medlemmer. Ophævede er nogle mindre Udførselsforeninger, deriblandt Holstebro og Struer Omegns Kreatureksportforening. Andelsforeningerne besluttede i 1909, som det vil erindres, Andelsbankens Oprettelse, og valgte et midlertidigt Repræsentantskab, men Pengemarkedets Forhold i Fjor mentes ikke at være gunstige for Startningen, og Bankens Oprettelse er foreløbig udskudt.

To af vore store Landboforeninger, Randers Amts Husholdningsselskab og Fyns Stifts patriotiske Selskab, fejrede i Fjor deres 100 Aars Jubilæum paa forskellig og festlig Vis, blandt andet ved Afholdelsen af Jubilæumsdyrskuer og Udgivelsen af Festskrifter, forfattede hhlvs. af Konsulent *Kierulf Petersen* og Forsøgsassistent *N. Beck*. Begge Skrifter er en værdifuld Forøgelse af vor landbohistoriske Litteratur, de bringer Bud fra Fortiden om dens Stemninger og Tilstande og giver et vederhæftigt Indtryk fra gamle Dage. Lad være, at Bøger som disse kan være noget trættende at arbejde sig igennem, og at meget af hvad de henter frem fra gamle Arkiver kan synes os ringe og uanseligt i sig selv, saa har de dog dette uforlignelige over sig: de gør gamle Dage levende for os, de redegør for det Arvegods, vi har modtaget fra vore Fædre. Den, der vil forstaa sin Nutid ret, gør vel i at studere disse Skrifter om Fortids Virken.

Paa Fællesforeningernes aarlige Delegeretmøder er der holdt en Række Foredrag over aktuelle Emner, saaledes: om vort Smørs Stilling paa det engelske Marked (*Harald Faber*) og om Landbrugets økonomiske Stilling (*Chr. Sonne*), endvidere om Landbrugets Regnskabsføring og udvidede Kontrollforeninger, indenrigsk Kødkontrol,

tvungen Folkeforsikring, Bekæmpelse af Ukrudtet, Georgeismen, Kaseinproduktionen, Toldraadet o. s. v.

Bogmarkedet har i 1910 som i de foregaaende Aar væsentligst faaet sit Præg af de mange Beretninger — fra Forsøgslaboratoriet, Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur o. s. v. —, Stambøger, Udvalgsbetænkninger og lignende Skrifter, der udsendes. Hvad der er udkommet af ny Bøger, er ikke meget. Der er Statskonsulent *J. Jensens* fortjenstfulde, af aarelangt Studium fremgaaede »Det kgl. Frederiksborgske Stutteris Historie«, de 2 omfattende Jubilæumsskrifter om Randers Amts Husholdningsselskab og Fyns Stifts patriotiske Selskabs Virksomhed gennem 100 Aar, 3. Del (Jordbundslæren) af Prof. *Rørdams* store Skrift: »Geologi og Jordbundslære« og Godsejer *Harald Branths* friske og vækkende Bog: »Hvad jeg fortalte mine Elever«. Den af Grosserer *Dethlef Jürgensen* udgivne Pjece: »Smørindustrien i Danmark« gav Anledning til forskellige Møder og et Utal af Artikler i Fag- og Dagspressen. Andre har før Hr. J. kritiseret Udviklingen inden for Smørindustrien, uden at deres Udtalelser har vakt et tilsvarende Røre. Den Opmærksomhed, Bogen fremkaldte, skyldtes altsaa ikke Kritikens Nyhed, ej heller Argumenternes Lødighed, thi denne kunde ikke staa for de sagkyndiges Kritik, eller Fortræffeligheden af de Lægemidler, Forfatteren foreslog, men den skyldtes vistnok nærmest 2 Omstændigheder: den paradoxale Maade, paa hvilken Forfatteren fremsatte sine Paastande, og den tendentiøse Maade, paa hvilken de straks toges til Indtægt af visse Hold. Det er ganske karakteristisk, at naar — som *Sejer Østenholt* i 1909 og nu *Dethlef Jürgensen* i Fjor — søger at bevise, at Landmændene ikke forstaaer sig paa deres Gerning og at Landbruget svigter som vort bærende Erhverv, er der straks Folk, som paastaar, at Postulaterne er Kendsgerninger og tager dem til Indtægt for en Forandring af Signalerne for vor økonomiske Politik. Utvivlsomt er der Folk herhjemme, der gerne saa Landbruget

trængt tilbage i 2. Plan, og som derfor sluger Skrifter som Østenholts og Jürgensens med Hud og Haar, men det er da ogsaa forstaaeligt, at der fra Landbrugets Side reageres kraftigt herimod. Der er dog ingen Grund til at tro, at en Tendens som den nævnte har været Ledemotivet for Hr. D. J., da han udarbejdede sit Skrift, men man tør vel gaa ud fra, at han har været ledet af Ønsket om at bidrage sit til at gavne den vigtigste Gren af dansk Produktion. Forhaabentlig har Bogen og den livlige Diskussion, den affødte, gjort Nytte ved at vække ret mange til Eftertanke. Der findes jo en Del daarlige Besætninger, og kritikløs Fodring praktiseres vel endnu mange Steder.

I Grunden er det ret forbausende, at tiltrods for det store Antal Landbrugsblade, af hvilke i alt Fald flere er redigerede med vaagent Sind og faglig Dygtighed, findes der stadig Folk, der føler enten Kald til at udfylde et litterært Savn eller ejer Dristighed nok til at starte et nyt Blad paa økonomisk Grundlag af forventede Annoncer. I alt Fald startes der hvert Aar ny Landbrugsblade, der som Regel fører en mere eller mindre ephemere Tilværelse. I Fjor blev der saaledes blandt andet oprettet »Landbrugs-Efterretninger«, medens et Par Blade gik ind til den evige Hvile.

Af de i Rigsdagssamlingen 1909—10 vedtagne Love henhører kun 2 under Landbrugsministeriet: en Lov vedrørende Anlægget af en jysk Mergelbane og Loven af 18. April 1910 om Tillæg til Lov af 30. April 1909 om Oprettelse af Husmandsbrug. I Henhold til Loven af 1910 kan der i Finansaaret 1910—11 til Oprettelse af Husmandsbrug anvendes 1 Mill. Kr. udover det i Loven af 1909 fastsatte Beløb af 4 Mill. Kr. Den ene Million skal dog afkortes i det i Loven af 1909 for den 5-aarige Periode bevilgede samlede Beløb af 20 Mill. Kr., saaledes at Fradraget finder Sted i Periodens sidste 4 Aar med et lige stort Beløb hvert Aar. Det lykkedes ikke Landbrugsministeren at faa 2 vigtige Lovforslag gennem-

førte. Det første vedrørte forskellige Nedsættelser i de Beløb, som er fastslaaede paa Husdyrloven af 23. Maj 1902. Disse Nedsættelser vilde straks have medført en Besparelse paa ca. 280,000 Kr. aarlig og om 5 Aar yderligere af ca. 426,000 Kr. Den af det nedsatte Udvalg afgivne Betænkning var saalydende: »Efter at der til Udvalget var sket Henvendelse fra Organisationer, der har med de Forhold at gøre, som Forslaget omhandler, enedes man om ikke at fremme Sagen i denne Samling, for at der kan blive Lejlighed for de forskellige Landbrugsinstitutioner til at drøfte Sagen, inden Forslaget paany bliver fremsat.« Det andet Lovforslag vedrørte Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter m. m. og indeholdt bl. a. ny Bestemmelser om Pasteurisering af Fløde, Mælk, Kærnemælk, Valle og Mælkeaffald, Forbud mod at udføre Smør med over 16 pCt. Vand, Regulativ vedrørende Sundheds- og Renlighedsforholdene paa Mejerierne, Benyttelse af Lurmærket o. s. v. Forslaget blev fremsat den 11. Februar, men det Udvalg, der fik det til Behandling, mente ikke, at de store Interesser, det berørte, kunde finde en rolig og alsidig Overvejelse paa et saa sent Tidspunkt af Rigsdagssamlingen. Derfor standsede det Forslaget og henviste det til fornyet Overvejelse i Landbrugsministeriet og de interesserede Organisationer Landet over. I November Maaned blev Lovforslaget atter fremlagt, dog i en noget ændret Skikkelse.

Finansloven for 1910—11 har under §§ 18 og 26 en samlet Bevilling til Landbrugsministeriet af ca. 5,144,000 Kr. eller omtrent 44,000 Kr. mere end i det foregaaende og ca. 220,000 Kr. mere end i det næstsidste Finansaar. En Anmærkning paa Finansloven bemyndiger Landbrugsministeren til at overlade Husmandsforeningerne Administrationen af Bevillingen (90,000 Kr.) til Præmier for ypperlig Dyrkning af Huslodder og Rejser for Husmænd.

Fra Fyn udgik i 1907 en Bevægelse, der senere bredte sig til Sjælland og som gaar ud paa at fremkalde en Lov om tvungen Fæsteafløsning. Denne Bevægelse gav Stødet til den Kommission, som Landbrugsministeren nedsatte den 4. Februar i Fjor for at forberede et Lovforslag om Fæstegodsets Overgang til Selveje eller andre Besiddelsesformer samt til at overveje mulig i Forbindelse hermed fremkommende Spørgsmaal om Godsejernes Raadighed over det ikke fæstepligtige eller ikke bortfæstede Bøndergods. Kommissionen bestaar af 4 Medlemmer, udpegede af Foreningerne af Fæstere i Fyns Stift og i Sjællands Stift, og 5 Medlemmer, valgte af Landbrugsministeren. — Som bekendt er Fæstespørgsmaalet et gammelt Spørgsmaal paa den politiske Dagsorden. Allerede paa Stænderforsamlingen i Roskilde 1844 vedtoges det at anmode Regeringen om at forelægge et Lovudkast om Fæstes Overgang til Selvejendom, og »Bondevenernes Selskab«, stiftet 1846, havde paa sit Program bl. a. »Fæsteforholdets Ordning og Bøndergodsets Overgang til Selvejendom«. I 50'erne behandlede Forslag om en Tvangsafføsningslov, støttet af de Nationalliberale og Bondevenerne, gentagne Gange i Rigsdagen, men intet af Forslagene blev gennemført. Efter Vedtagelsen af Lov af 19. Februar 1861 om nogle Forandringer i Fæstelovgivningen har Spørgsmaalet om en Tvangsafføsning kun enkelte Gange været paa Bane, men har, forstaaeligt nok, ikke som i 1840'erne og 50'erne evnet at opføre Vandene. Naar Tanken om en Tvangsafføsning nu paany er opstaaet, skyldes det selvfølgelig de senere Aars bedre Konjunkturer, der hos Fæsterne har vakt Ønsket om at blive Selvejere. Spørgsmaalet vil dog næppe nu vække saa stærkt et Røre som tidligere. Endnu i 1850 var ca. 22,500 Gaarde med 121,000 Tdr. Hartkorn i Fæste, men i 1905 kun ca. 3,700 med ca. 18,000 Tdr. Hartkorn, og af Landets 250,000 Ejendomme med Jordtilliggende var kun 10,000 i Fæste, d. v. s. kun

4 pCt. (med $4\frac{1}{2}$ pCt. af Hartkornet). Fæstespørgsmaalet har altsaa nu langt fra den Betydning som forhen, og om en Tvangsafløsning vil der næppe for Alvor kunne blive Tale. Vel hjemler Grundlovens § 82 tvungen Afstaaelse af Ejendom, men kun naar »Almenvellet kræver det« og da mod »fuldstændig Erstatning«. Men var Meningerne i 1850'erne delte om, hvorvidt man kunde beraabe sig »Almenvellet«, vil det nu — saa lidet betydende som Fæsteforholdet er i økonomisk Henseende — umuligt med Føje kunne gøres gældende, at Samfundets Tarv kræver en Tvangsafløsning.

En længe ønsket Reform i vor Handelsstatistik blev, i Henhold til den ny Toldlovs § 40, iværksat fra 1. Januar 1910, saaledes at vi nu faar paalideligere og fyldigere Oplysninger om vort Handelssamkvem med fremmede Lande. De Handlende skal nu give Oplysning om de ind- og udførte Varers Art og Mængde, det Land hvor de er indkøbte eller hvortil de er solgte samt om udførte Varer er af dansk eller fremmed Oprindelse. Ind- og udførte Varer bliver nu henførte til det Land, hvorfra de virkelig er indførte (og ikke som hidtil til det sidste Omladningsland) eller hvortil de virkelig er solgte. Endelig er Varefortegnelsen nu langt mere detailleret end forhen; dette gælder saaledes om Frø, Foderstoffer, Gødningstoffer, Maskiner m. fl.

Det Spørgsmaal, der i vore handelspolitiske Forhold udadtil i 1910 overskyggede alle andre, var Spørgsmaalet om, hvilket Udfald de Valg vilde faa, som fandt Sted i Bretland i Januar og December Maaneder.

Ved Valgene i Januar kæmpede de Liberale mod Overhuset, for Budgettet og de paa dette optagne Love og for Frihandelssystemets Opretholdelse, medens Unionisternes Hovedprogrampunkter var en Reform af Toldtarifen, Oprettelse af Landbrugsbanker og en Forøgelse

af de smaa Selvejer-Landbrugs Tal. De Liberale haabede at rejse hele den brede Befolkning til Kamp mod Lorderne, men det viset sig ved disse Valg, at Interessen for Forfatningsspørgsmaalet endnu kun var forholdsvis ringe, Siaget kom i Virkeligheden til at staa om de konkrete økonomiske Spørgsmaal: Tarifreformen og dens Indflydelse paa Arbejdsløn og Fødemidlernes Priser, Arbejderpensioner o. s. v. De Konservatives Fører, *Balfour*, opgav sin hidtidige forsigtige Politik i Toldspørgsmaalet og tog bestemt Standpunkt for *Chamberlains* protektionistiske Program, og Toldreformen blev det Feltraab, der samlede de Konservative. Valgets Udfald blev som bekendt, at den beskyttelsesvenlige Opposition vandt en stor Mængde Mandater, men ikke nok til, at den kunde overtage Regeringen. De Liberale og de Konservative raadede over lige mange Stemmer; til de første sluttede sig Repræsentanterne for Arbejderpartiet, men Afgørelsen laa hos de irske Underhusmedlemmer. Ierne er Tilhængere af Told paa Landbrugsprodukter og har altsaa et vigtigt Tilknytningspunkt til de Konservative. Men de støttede Regeringen i dens Bestræbelser for at sætte Overhuset ud af Spillet for derved at muliggøre Irlands *H o m e R u l e*.

Da Underhuset blev opløst i December Maaned paa Spørgsmaalet om Overhusets forfatningsmæssige Stilling, skød *Balfour* Toldtarifspørgsmaalet tilbage i 2. Plan ved at erklære, at en protektionistisk Finanslov med dens forskellige Toldsatser skulde sættes til Folkeafstemning *e f t e r* Underhusbehandlingen, men ikke før denne. Af de konservative Frihandelsmænd hilstes denne Udtalelse med Begejstring, medens *Chamberlains* Gruppe tog Afstand fra Tanken, idet den hævdede, at den i sin Tid kun var gaaet med til *Balfours* Forslag under den Forudsætning, at det alene skulde gælde for det kommende Valg og altsaa være bortfaldet, hvis Tarif-Reform-Tanken ikke sejrede ved Decembervalget.

Oppositionen, Unionisterne, vandt som sagt ved Valget i Januar Maaned en stor Mængde Pladser, over 100,

og de holdt Stillingen ved Valget i afvigte Maaned, men de kom ikke til at raade over et Flertal i Parlamentet. Forfatningsspørgsmaalet vil sikkert komme til at spille Hovedrollen i det kommende Parlaments Forhandlinger, medens Udsigterne for en Toldreform unægtelig — og for os heldigvis — for Tiden kun synes ringe.

Valgenes Udfald viste i øvrig, at der har dannet sig en Modsætning af hidtil ukendt Skarphed mellem By og Land. I Stæderne var Unionisternes Sejre langt færre, end man, at dømme efter de i 1909 og tidligere Aar stedfundne Suppleringsvalg, havde ventet. De store Fabriksbyer fastholdt deres Modstand mod Landbrugstolden. Derimod fandt denne en langt større Tilslutning end forventet i Grevskaberne.

Agitationen for Landbrugstold har i øvrig skiftet Karakter i de senere Aar. *Chamberlain* foreslog den, som bekendt, i sin Tid for at knytte det britiske Riges forskellige Dele fastere sammen ved en handelspolitisk Ordning; Landbrugstolden var et Offer, som den engelske Forbruger skulde paalægge sig for Koloniernes og Imperialismens Skyld, til Fremme af videre og højere politiske Formaal. Men i de senere Aar er Tanken om Told paa Landbrugsprodukter som Led i en imperialistisk Politik trængt tilbage. Klagerne over Evropas og Amerikas voksende Protektionisme er blevne stærkere, og Ønskerne om at modarbejde den med tilsvarende Midler er blevne hedere. Den af *Balfour* udgivne Pjece »Economic Notes on Insular Free Trade« er mere et Indlæg for Gengældelsespolitik end for en imperialistisk Politik. Ved Valgene i Januar Maaned hed det: læg Told paa danske og russiske Landbrugsprodukter, saa kommer det engelske Landbrug paa Benene; man forsvarede Tolden som et Led i en Gengældelsespolitik mod det protektionistiske Udland, som en Foranstaltning til Modarbejdelse af den fremmede Konkurrence. Og Englands Befolkning er vistnok mere tilgængelig for en Gengældelsespolitik end for en Kolonial-

politik, som ikke synes at møde den forventede Tilslutning hos Kolonierne selv. *)

Da Flæsketilførselen har været aftagende i de senere Aar, men Forbruget og Priserne stigende, har der, forstaaeligt nok, baade i England og Skotland i 1910 været agiteret for at oprette »Andels«-Svineslagterier. Man har ment, at denne Bevægelse rummede en stor Fare for os. Saaledes hedder det i en Korrespondance fra London til et københavnsk Dagblad, at »Oprettelsen af Slagteriet i Bedford utvivlsomt er Begyndelsen til en stor national Bevægelse, som eventuelt vil gøre England uafhængig af de danske Svineslagterier«, og selv danske Landbrugsblade har udtalt, at Bevægelsen rummer en betydelig Fare for os. Farens Størrelse er dog sikkert overdrevet! Man maa ikke tro, at det nu vil gaa i England, som det gik i Danmark 1887, da vort første Andelsslakteri oprettedes, thi Forholdene i de 2 Lande er saa forskellige, at en Parallel ikke lader sig drage. Dertil kommer, som Landbrugs-konsulent *Harald Faber* oplyser i »Ugeskrift for Landmænd« (Nr. 34), at det vist er ganske uberettiget at kalde de projekterede Slagterier for »Andels«slagterier, thi her er neppe Tale om nogen bestemt Leverance, Hovedmængden af Svin bliver Købesvin, og Aktierne kommer for en stor Del paa andre Hænder end Leverandørernes. Dette forklarer, skriver Hr. *Faber*, »hvorfor, trods de glimrende Afsætningsforhold, disse Foretagender herovre ikke slaar an som danske Andelsforetagender gør det hjemme.« Som sagt, Frygten for den rejste Bevægelse er vist større end nødvendig!

Ved den i April Maaned vedtagne Finanslov, om hvilken der har staaet saa stort et Gny, paalagdes der det engelske Jordbrug følgende ny Skatter (jvnfr. Tidsskriftets næstsidste Aarg., S. 706 og følg.): 1) 20 pCt. af den Værdistigning, der skyldes Samfundets Foranstaltninger,

*) Englands ny Konge, *Georg V*, siges at være en begejstret Tilhænger af Imperialismen.

2) 10 pCt. af den Fordel, en Jordejer opnaar ved Fornyelse af Lejemaalet af Jorden og 3) 2 pCt. af Værdien af ubenyttet Jord, der ikke egner sig til Agerbrug. Modstanderne af disse, af *Henry Georges* Teorier paavirkede Skatter, paastaar, at de vil ramme det engelske Landbrug føleligt.

Som en Sympatitilkendegivelse overfor den britiske Nation, i Anledning af Kong *Edwards* Død, lod danske Erhverv lægge et Guldskjold paa Kongens Baare. I den Deputation, der i den Anledning sendtes til London, var Landbruget repræsenteret af Lehnsbaron *Rosenkrantz*, *Rosenholm*, der tillige var Deputationens Ordfører.

For et Par Aar siden var, som det vil erindres, Spørgsmaalet om en direkte Rute mellem Esbjerg og London stærkt fremme, og Rutens Talsmand, Mr. *Sidney Holland*, indbød Repræsentanter for dansk Landbrug til London for at tage Dokkerne i Øjesyn. Men Sagen døde jo hen.*) I afvigte Sommer satte »London-Esbjerg Shipping Co.« en Damper i Gang direkte mellem Esbjerg og London. Damperen stod ikke Maal med de danske Skibe, og efter at den havde foretaget 7 Ture blev Ruten opgivet. Londons Taage og Themsens Tidevand har atter vist sig som store Hindringer for rettidig Ankomst, og godt er det da, at vor gamle Transport over Parkestone fungerer næsten med et Urværks Nøjagtighed.

I Tyskland har Spørgsmaalet om »Kødnøden« sysselsat Sindene i Fjor som saa ofte før, ja Spørgsmaalet har i Grunden være permanent i en Aarrække, for nu og da, som i 1902, 06 og 10, særlig at fange Interessen. Det har delt den tyske Presse i 2 Lejre. De liberale og socialdemokratiske Blade forlanger vidtgaaende Forholdsregler til Lettelse og Fremme af Indførselen, medens den Del af Pressen, der staar det herskende Agrarparti nær, benægter »Kødnøden« og bekæmper de foreslaede Forholdsregler. Nu har vel den preussiske Landbrugsminister ud-

*) Jvnf. »Tidsskrift for Landøkonomi«, 1908, S. 28—31.

talt, at hvis der virkelig viste sig »Kødnød«, kunde der eventuelt blive Tale om at tillade Indførsel af oversøisk Kød, men en saadan Tilladelse menes paa Grund af Kød-synsloven og den i 1906 forhøjede Kødtold ikke at kunne skade Landbruget. Derimod har den samme Minister afvist det tyske Slagterforbunds Andragende om en Mildnelse af de gældende Indførselsbestemmelser for Slagtekvæg.

I Stedet for Lettelser i Kvægindførselen blev denne i Fjor tværtimod yderligere besværliggjort, og herom kan vi tale med. Som bekendt skal efter Rigsloven det Kvæg, der indføres til Tyskland, underkastes Tuberkulinprøve, og det sædvanlige har hidtil været, at fra $\frac{1}{2}$ til 1 pCt. af det til de preussiske Karantæneanstalter indførte danske Kvæg reagerede. Nu har der vel i en Aarrække vist sig et Misforhold mellem Antallet af de reagerende Dyr i Anstalterne og de, som senere viste sig tuberkuløse ved Slagtningen. Da imidlertid Forholdet jo er dette, at Kødet kan være udmærket tjenlig til Menneskeføde, naar Tuberkulosen kun er lidet fremskreden eller af lokal Natur, har de tyske Myndigheder hidtil ikke fundet Anledning til at foretage noget paa Grund af det nævnte Misforhold. Overraskende kom derfor Meddelelsen om, at i Marts Maaned havde en overordnet Regeringsdyrlæge, Departementsdyrlæge *Foth* i Slesvig, og senere udsendte Dyrlæger fra Berlin kontrolleret Tuberkulinindsprøjtningerne, hvorved det viste sig, at 25—30 pCt. af de opstaldede Dyr reagerede i Stedet for de sædvanlige $\frac{1}{2}$ —1 pCt. De reagerende Dyr blev tilbageviste — uagtet deres Kød altsaa kan være fuldkommen tjenligt til Menneskeføde —; Assuranceselskaberne blev ængstelige og meddelte, at de ikke mere vilde assurere Kvæg imod Tab ved Tuberkulinprøve; Kiels Karantæne blev helt lukket (den var lukket i ca. 3 Maaneder) og Flensborgs tildels, da Karantæneforpagterne ikke vilde løbe den ved den forandrede Fremgangsmaade fremkaldte Risiko, medens de andre Anstalter kun vilde modtage Dyr, der enten var afsendte paa Afsenderens Risiko eller betalte en betydelig forhøjet Assurancepræmie. Disse Karantæne-

foranstaltninger paavirkede selvfølgelig Handelen med Fedekvæg, og Eksportørerne, som havde opkøbt paa Levering, led betydelige Tab. For at hjælpe paa Forholdene tillod Landbrugsministeriet at uanset det i Bekendtgørelsen af 30. Jan. 1899 indeholdte Forbud maa paa visse Betingelser Dyr, der reagerer ved Tuberkulinprøverne, tilbagesendes her til Landet, dog saaledes, at hverken Kødets eller Slagteaffaldet af dem atter maa udføres. Efterhaanden faldt Forholdene atter til Ro uagtet der til Tider reagerer betydelig flere Kreaturer end forhen. — Set paa Baggrund af, at Tuberkulinprøvens Anvendelse paa Slagtekvæg ikke oplyser om Kødets Brugbarhed, og at Kvægtuberkulosen mindst er lige saa udbredt i Nordtyskland som i Danmark, maa, set fra et hygiejnisk Synspunkt, Tilbagevisningen af de reagerende Dyr synes urimelig. Man maa haabe, at den i Tyskland rejste stærke Bevægelse for at faa Tuberkulinprøven ophævet, maa føre til et Resultat. Fra dansk Side vil man sætte stor Pris herpaa, som paa enhver anden Lettelse, der betrygger Handelsomsætningen mellem de 2 Lande.

En Lov, der har vakt stor Opmærksomhed i og udenfor Tyskland, er den tyske Rigslov af 25. Maj 1910 om Afsætningen af Kalisalte. Da Loven ikke blot i og for sig er af stor Interesse, men ogsaa kan faa Betydning for vort Landbrug, skal den omtales her. Tyskland har, som bekendt, praktisk set Monopol paa Produktionen af Kalisalte,*) og med disses stigende Anvendelse som Kunstgødning er Frembringelsen af dem stegen enormt. Allerede tidlig dannede de tyske Kaliværker et Syndikat, hvis Hovedformaal var at regulere Produktionen ved at fastslaa, hvor meget hvert enkelt Værk maatte frembringe. I lang

*) Kali findes spredt i forskellige andre evropæiske Lande, nemlig Holland, Rusland og Østrig-Ungarn. Endvidere forekommer der noget Kali i Chile, i Pundjab og Persien. Men med Undtagelse af Tyskland findes Kalisaltene ingen Steder i saa store Mængder, at Udnyttelsen deraf vil kunne betale sig.

Tid lykkedes det derved at holde Produktionen i Niveau med Efterspørgselen. Men efterhaanden som Kaliværker-nes Tal voksede, voksede ogsaa Vanskeligheden ved at holde Syndikatet sammen, i 1909 blev dette brudt og de store amerikanske Gødningstruster sikrede sig for et Tidsrum af 5 Aar Produktionen fra en Gruppe store Kaliværker til en lavere Pris end den, Syndikatet hidtil havde holdt. Næst Tyskland er de Forenede Stater den største Forbruger af Kali. Nu er det selvfølgelig af Vigtighed for Tyskland, at enhver amerikansk Indflydelse paa Pris-noteringen undgaas. Dertil kommer, at de tyske Landmænd ligefrem betegner det som »et Rov«, naar deres værdifulde Jordskatte afhændes til Spotpriser til Udlandet; de frygtede dels for, at den billige Afsætningspris til Amerika skulde medføre Prisforhøjelse i selve Tyskland, dels for, at Amerikanernes Korn-Produktionsomkostninger vilde formindskes og deres Konkurrence paa det tyske Kornmarked derved styrkes. Det var da agrariske Interesser, der fremkaldte Kali-Loven af 25. Maj 1910. I Følge denne fastsætter et »Verteilungsstelle« hvert Aar forud den Mængde Kali, der maa produceres, og Produktionen fordeles mellem de enkelte Værker efter bestemte Regler*). Endvidere bestemmes for et Tidsrum af 5 Aar ad Gangen Priserne for Kalisalte i Tyskland — de først fastsatte Priser er 10—15 pCt. lavere end de tidligere Syndikatspriser —, hvorimod de Priser, der kan forlanges ved Salg til Udlandet, kan være højere. Endelig giver Loven Regler for Arbejdsbetingelserne i Kaliværkerne. De tyske Landmænd, som nu faar deres Kalisalte 10—15 pCt. billigere end før, og der er sikrede imod, at Udlandets Forbrugere stilles gunstigere end Tysklands, er godt fornøjede med Loven. Om de udenlandske Landmænd vil blive det, turde være mere tvivlsomt. Vel var Kalipriserne ikke forhøjede ved Efteraarssalget i 1910, men Sandsynligeden

*) Det Værk, der producerer mere, end der er tildelt det, straffes med høje Bøder.

taler for, at de mindre Priser, Værkerne faar hos de tyske Landmænd, skal søges dækkede gennem højere Priser ved Salg til Udlandet. Bliver dette Tilfældet, vil Danmark, der ikke blot i Forhold til sin Størrelse, men ogsaa absolut set, er en ret betydelig Forbruger af Kalisalte, faa det at føle. Iøvrig gør det danske Generalkonsulat i Berlin i en Indberetning til Udenrigsministeriet med Rette opmærksom paa, at deri »at Kaliproduktionen og Kalihandelen skal monopoliseres i et ved Lov dannet Tvangssyndikat, at Næringsfriheden paa dette Omraade skal udelukkes, og at Prisansættelsen skal underkastes Forbundsraadet, ligger et betydeligt Skridt hen paa den statsocialistiske Udviklings Bane*).

Ogsaa i Tyskland er der paalagt Grundbesiddelsen en ny Afgift, der er et Led i den Række ny Skattepaalæg, det tyske Folk er blevet lyksaliggjort med: en Omsætningsafgift, der rammer alle Arter af Ejendomsoverdragelser (dog ikke, naar Værdien af det overtagne er under 20.000 M. for bebyggede og 5000 M. for ubebyggede Grunde). Foreløbig opkræves Afgiften med $\frac{2}{3}$ pCt., men naar en Værdistigningsafgift er vedtaget, bliver den normale Sats $\frac{1}{3}$ pCt. Ejendomme under »den døde Haand« skal betale en tilsvarende Afgift hvert 30. Aar. Et Lovforslag om en Værdistigningsafgift til Riget — eine Reichsabgabe von der unverdienten Wertsteigerung bei Grundstücken — til et Beløb af mindst 20 Mill. M. aarlig skal forelægges Rigsdagen inden 1. April 1912.

Det internationale Landbrugsinstitut i Rom, der blev oprettet i 1905, og i hvilket 47 forskellige Stater og Kolonier med en Befolkning paa 1615 Mill. Mennesker er repræsenterede, udsendte i Januar Maaned sine første Meddelelser vedrørende Høstudbytte,

*) »Meddelelser fra Udenrigsministeriet«, 1910, S. 455—56. Jvnfr. forøvrig forskellige Steder i »Volkswirtschaftliche Chronik«, 1910 [Conrads Jahrbücher], »Nationaløkonomisk Tidsskrift«, 1910, S. 330—46, og »Hannoversche Land- und Forstwirtschaftl. Zeitung«, 1910 S. 790—92.

Høstudsigter m. v. Disse Meddelelser offentliggøres i Maanedshefter og udsendes paa Fransk, Engelsk, Tysk, Spansk og Italiensk, de vil blive en Kontrol overfor tendentiøse og spekulative Privatopgivelser, og man haaber, at de efterhaanden vil kunne udøve en gavnlig Indflydelse paa Prisdannelsen. Beretningen offentliggøres om Aftenen den Lørdag, der ligger nærmest den 20. i hver Maaned, og naar Forretningslivet og Børserne begynder Mandag Morgen, vil alle interesserede kende Maanedsopgørelsens Resultater, og ingen vil blive begunstiget eller forurettet. Meddelelserne er byggede paa de Indberetninger, Instituttets Forbindelser indsender hver Maaned; for Danmarks Vedkommende er det Statskonsulenterne *Fr.* og *K. Hansen*, som indberetter. Det er Meningen, at Maanedshefterne efterhaanden skal omfatte alle Landbrugsprodukter. — Af Instituttets andre Afdelinger har Bureauet for økonomiske og sociale Institutioner udsendt et Værk paa 442 Sider om Landbrugs-Kooperation i Tyskland, Østrig, Danmark, de Forenede Stater i Nord-Amerika, Storbritannien og Irland, Italien samt Japan, og Afdelingen for Landbrugsstatistik har offentliggjort en Redegørelse for Landbrugsstatistikens Ordning i forskellige Lande og et omfangsrigt Tabelværk angaaende Arealets Benyttelse, Høstudbyttets og Kreaturholdets Størrelse i de 47 Stater og Kolonier, der yder Bidrag til Institutet.

Det paastaas ofte, at man i vore Dage er udstillings-træt. Dette synes i hvert Fald ikke at gælde de internationale Landøkonomiske Udstillinger og Kongresser, af hvilke der afholdes ikke faa hvert Aar — i 1910 ikke mindre end 11. Saaledes var der i Juni og Juli Maaneder en international Landbrugsudstilling i Buenos Aires og i November i Santiago (Chile), til Verdensudstillingen i Bryssel var der knyttet Afdelinger for Land-, Have- og Skovbrug, i Wien har der været en international Hestudstilling, i Antwerpen en dø. Fjerkræudstilling o. s. v. I September afholdtes der i Bryssel den 1. internationale Kongres for Landbrugets Forenings-

væsen og Befolkningsforhold (*1er congrès international des associations agricoles et de démographie rurale*), hvor Danmark var repræsenteret af Kammerherre *Carl Bech* og Direktør *Michael Koefoed*. Der fremlagdes der 2 paa Fransk affattede Beretninger fra Danmark: *Coopération dans l'agriculture en Danemark*, udarbejdet af Statens statistiske Bureau og indeholdende en omfattende, delvis ny Statistik over Andelsforeninger m. v., og *Le mouvement coopératif en Danemark*, skrevet af forskellige Forfattere og bringende Oplysninger om Andelsforeningernes Forudsætninger, Oprettelse, Udvikling og Organisation. Ogsaa til den i Wien afholdte 2. internationale Kølekongres var der fra dansk Side fremsendt en fyldig og smukt udstyret Beretning om Køleindustriens Stilling herhjemme (Forsendelsen paa Jernbaner og i Dampskibe, Afkølingsforholdene paa Mejerierne, Slagterierne o. s. v.).

Blandt de Forandringer, der er foregaaet indenfor Landbrugs Ledelse, maa først nævnes, at da Ministeriet Zahle den 5. Juli veg for Ministeriet Berntsen, afløstes *Poul Christensen* som Landbrugsminister af den tidligere Landbrugsminister, Folketingsmand *Anders Nielsen*. Kun kort Tid, i 8 Maaneder, var den første i Spidsen for Ministeriet, men for en Mand, der ukendt med Administrationen kommer i Spidsen for et vigtigt Ministerium, er 8 Maaneder for kort Tid til, at han kan faa den nødvendige Indsigt, der er Forudsætningen for, at hans Virksomhed kan sætte sig dybere Spor. Selv Husmand viste Hr. Poul Christensen velvillig Forstaaelse af Husmændenes Ønske om at faa Raadighed over Statsbevillingerne til Husmandssagens Fremme, og medens Husmandsforeningerne i de senere Aar i Forbindelse med Landboforeningerne disponerede over Bevillingerne til ypperlig Dyrkning af Huslodder og til Husmandsrejser, gav Hr. P. C. dem i Fjor fuld Raadighed over disse Bevillinger. Nu raader Husmændene over alle Finanslovens Husmands-

bevillinger, og de fik ogsaa i Fjor Indstillingsret vedrørende Fordelingen af Landbrugslotteriets Overskud. Det var øjensynlig, at den afgaaede Landbrugsministers Interesser ikke mindst gjaldt Husmandsbruget og Husmændene. Dette sidste gav sig bl. a. Udslag i, at Ministeren indsatte en halv Snes ny Formænd for Amtskommissionerne vedrørende Oprettelsen af Husmandsbrug, som alle var Husmænd.

Af Landbrugets Fællesforeninger fik de 2 ny Formænd i Fjor: i den sjællandske valgtes i afdøde Forpagter *Hoffdings* Sted Lehns greve *Moltke* og i den fynske afløstes Lehns greve *Ahlefeldt* af Hofjægermester *Cederfeldt de Simonsen*. Med Beklagelse saa man en saa dygtig Formand som Grev *Ahlefeldt* forlade Formandsstillingen. Endvidere har de samvirkende sjællandske Husmandsforeninger skiftet Formand, idet Hr. *Karl Hansen*, Bakkehuset, blev afløst af Husmand *Niels Frederiksen*, St. Karleby. Endelig er Hofjægermester *Friis*, der har været en Bevarer af Landhusholdningsselskabets gode Traditioner, fratraadt Selskabets Præsidium, i hvilket Professor *Westermann* er indtraadt. Paa Selskabets Generalforsamling den 17. December udnævntes Hofjægermester *Friis* til Æresmedlem af Selskabet i taknemlig Erkendelse af, at han i en lang Aarrække paa udmærket Maade har virket for Selskabets Formaal.

Den 11. September afsløredes foran Veterinær- og Landbohøjskolens Anatomibygning en Buste af *Peter Christian Abildgaard*, der 1773 indrettede Veterinærskolen paa Christianshavn. Skolen, en af de første i Evropa — den først oprettede var Skolen i Lyon (1760) — indtog en fremragende Stilling blandt Datidens veterinære Læreanstalter. Ogsaa paa andre Omraader indlagde *Abildgaard* sig betydelige Fortjenester af Landbruget. Som Præsident i Landhusholdningsselskabet fra 1774—78 har han saaledes haft en væsentlig Andel i den store Virksomhed til Landbrugets Fremme, som udfoldedes i hin fjærne Tid.

Af Aarets Døde skal følgende nævnes: den 10. April bortgik den blandt Fjerkræavlerne kendte Grosserer *C. V. O. Petersen*, der hørte til Fjerkræsagens Banebrydere her i Landet. Han var en ivrig Opdrætter, ofte Dommer ved Udstillingerne og fra 1898 Formand for »Foreningen til Fjerkræavlens Fremme«; som saadan er han bleven afløst af Generalkonsul *Svenné*. Dyb Beklagelse vakte Forpagter *O. Hoffdings* Død den 22. April. Han var en fortræffelig Formand for den sjællandske Fællesforening med Forstaaelse af og Interesse for de mange Sager, der gik gennem hans Hænder, med Evne til at forhandle med andre og en naturlig og taktfuld Optræden. Knap Tale er god Tale, og kort og rammende forstod Høffding ved Delegeretmøderne og anden Lejlighed netop at sige de Ord, der skulde siges. Over hans Person og hans Optræden var der noget tilforladeligt, der vandt ham Venner, uden at han derfor var Haand i Handske med alle og enhver. Den 2. August afgik Konsulent, Dyr læge *Richard Jensen* ved Døden. Han blev 1887 Konsulent i Husdyrbrug for Holbæk Amts økonomiske Selskab, i hvilken Stilling han virkede i 20 Aar. I Besiddelse af en hurtig og klar Opfattelse, Vid og Lune, udfyldte han Stillingen med Myndighed og ubestridelig Dygtighed, og faa eller ingen har haft den Indflydelse paa Husdyravlens — specielt Trækhesteavlens — Udvikling i Amtet som han.

Den 14. April mistede Tyskland sin berømteste Landøkonom, *Julius Kühn*. I Nutiden, da Videnskaben mere og mere specialiseres, var hans Alsidighed sjælden og beundringsværdig. Den omfattede Husdyravlen — hans berømteste Værk »Die zweckmässigste Ernährung der Rindviehs« er oversat paa Dansk af *E. Møller-Holst* og *J. V. T. Hertel* —, Plantesygdomme og Skadedyr. Han var Talsmand for, at den højere Landbrugsundervisning blev flyttet fra de efter *Thaers* Mønster dannede Akademier til Universiteterne, og Oprettelsen af det nu verdenskendte landøkonomiske Institut ved Universitetet i Halle skyldtes K. — Den 27. Maj døde en anden tysk Forsker med Ver-

densry, »der Bacillewater« *Robert Koch*. Han fandt Tuberkelbacillen 1882 og Tuberkulinet 1890, i hvilket han mente at have fundet et baade forebyggende og helbredende Middel mod Tuberkulosen. Midlets helbredende Egenskaber svarede, som bekendt, ikke til Kochs Forventninger, derimod har det faaet stor Betydning som Diagnostikum, og det anvendes nu Verden over som et virksomt Middel til Bekæmpelse af Kvægtuberkulosen. Paa Londonerkongressen 1901 fremsatte K. sin bekendte Paastand om Forskeligheden af Menneskets og Kvægets Tuberkulose og om Kød- og Mælkekontrollens Overflodighed. Der er, hvad bl. a. Professor *Bang* har godtgjort, næppe Tvivl om, at han har taget fejl, men det har alligevel haft sin store Betydning, at han rejste denne Sag. Den har givet Anledning til omfattende Undersøgelser og bragt større Klarhed over en Række vigtige Spørgsmaal. Ogsaa ved sine Studier over Miltbrand, Kvægpest, Malariaen, Teksasfeberen o. s. v. og ved sin Opdagelse af Koleraspirillen (1883) har han indskrevet sit Navn blandt Menneskehedens Velgørere.

Den 7. December døde i Göteborg det tyske Kalisyndikats Generalagent for Skandinavien, Grosserer *Moritz Fraenckel*. Han var en i mange danske Landbrugskredse vel kendt Mand, der i en lang Aarrække har ydet betydelige Beløb til Plantekulturens Fremme her i Landet.

Som den foregaaende Oversigt udviser, har Landbruget i 1910 formindsket sit Indkøb af Foderstoffer, men forøget sin Udførsel lidt for flere vigtige Udførselsartiklers Vedkommende: Heste, Kvæg, Kød og Æg. Ogsaa Smør-eksporten er, udført Fløde og Mælk iberegnet, gaaet en Kende frem, og Udførselen af Bacon har omtrent samme Størrelse som i Forfjor. Samtidig har Priserne paa Flæsk og Æg været usædvanlig høje, paa Heste, Kvæg og Kød tilfredsstillende, paa Smør gode i en Del af Aaret, men mindre tilfredsstillende i dets Slutning. Høsten kan karakteriseres som en god Middelhøst, men Plantesygdomme

har medført en Del Tab. For ødelæggende Epidemier har Landbruget været forskaanet, men i Aarets Slutning bragte Mund- og Klovesygens Udbrud paa forskellige Steder mer eller mindre følelige Tab for adskillige Landmænd. Arbejderforholdene har, forholdsvis taget, været jævnt tilfredsstillende, og Efteraarsarbejderne er gaaet usædvanlig let for sig. Man tør da vel, alt taget i Betragtning, være berettiget til at karakterisere Aaret som et jævnt god Middelaar, der ikke fremtræder med udpræget Fysiognomi i Landbrugsaaarenes Række.

Men 1910 har dog haft sit Særpræg ved den alvorlige Lære det har givet os om Faren ved ikke at være paa-passelige i vor Færd, men lægge os til Hvile paa tidligere erhvervet Ry. De engelske Klager over vort Smør er i saa Henseende et alvorligt *mene thekel uphasin* til os. Og gennem Tysklands Karantæneforanstaltninger i Foraaret, Storbritanniens og Tysklands Forbud mod Indførsel af Halm fra Danmark, Forbudet mod Indførsel af dansk Mælk og Fløde til Kredsene Haderslev og Aabenraa og det i 1910 aabne Spørgsmaal om en Toldreform i Bretland er vi atter paa en uhyggelig Maade blevet mindet om, at vort Landbrugs Afsætningsforhold udefra kan blive besværliggjort af Forhold, over hvilke vi ikke er Herre. Et Landbrug som vort, der i saa væsentlig en Grad er henvist til Salg i fremmede Lande, vil altid være udsat for Verdensmarkedets Kastevinde, og dets Fremtid vil altid stille sig mere usikker end det Landbrugs, som har sin Hovedafsætning inden for Landets Grænser. Netop for et Landbrug som vort gælder det derfor om ved fornuftig gennemført Økonomi at forberede sig paa de Farer og Besværligheder, som kommende Tider vil bringe. Det er i rolige Aar, man skal samle Styrke til at føre de Kampe, som Fremtiden maatte have forbeholdt den enkelte og det hele Landbrug.